FOREWORD.

The author feels he owes his readers a word of explanation for having forced this booklet upon their notice. The story does not boast of any net-work of plots, nor of any skilful delineation of characters, nor even of any special poetic merit in its descriptions. The narrative is as primitive as can be imagined, following the tradition of the orthodox method of "once upon a time". Why then is the booklet brought out at all, instead of being confined to the limbo of oblivion, where it has so long lain undisturbed?—is the question.

Its merit to deserve a publication lies in an altogether different direction. Composed as it was in 1898, when its author was but of 15 years of age, the booklet may present an

interesting reading, as a key to unravel the peculiar mental outlook of an average Sanskrit student of the orthodox type, just plodding his way through the troubled waters of Champu Prabandhas. Any casual reader of these pages will not fail to notice in them traces of influence of the poetic conceits indulged in by the authors of the type of Anantha Bhatta of Bharata Champu fame, showing the particular receptivity of the young mind in question. It is this merit of primitiveness, if merit it can be called, that is responsible for this publication.

The booklet is purposely launched out in its original form, with no revision whatsoever.

విషయసూచీ.

విషయము.

శ్రీరస్తు.

రూపావ

మంగళాచరణమ్.

శ్రీశేషశైల శేఖర శిఖరాలయ మాలయం కృపాసరితః,
వందారు పారిజాతం వందేహం కమపి శాశ్వతంపురుషమ్. ౧
జననం యస్యా జలధౌ సరసీరుహకోటరేతు వాసశ్చ,
వక్షసి వృషాచలేందోః కేళీ యస్యా నమామితాం రమణీమ్. ౨
శఠవైరి నాథయామున యతిశేఖర వేదమౌళి గురుముఖ్యాన్,
అంతస్తమోనిహంతౄ నార్యా నాచార్య శేఖరాన్ స్తౌమి. ౩
ఘోర తపస్సాధితయా నిజశక్త్యాఽనితరలభ్యయా యస్తు,
మునిరంబరీషనృపతే రాపూరయతిస్మ నష్టపశుమిష్టిమ్. ౪
శ్రీరంగనాథ విదుష స్తద్గోత్రే లబ్ధజన్మన స్తనుజః,
విరచయతి కృష్ణనామా బాల్యే కౌతూహలేనకృతిమేతామ్. ౫

కథాప్రారంభః.

---

1. నగరవర్ణనమ్.

ఆసీద్విలాసినీమణి కుచ కంతుక కేళి బద్ధకుతుకానామ్,
యూనాం నయనచకోరానందనపటుచంద్రికా పురీ కాపి
యత్సాలమున్నతోన్నత మాఖచితానంత మణిగణం విపులమ్,
అపినాకలోకనిలయా వ్యహాగన్నుపగమ్య రత్నసానుధియా.
యస్యాగోపురముచ్ఛ్రిత మాలోక్య పురా దినేశరజనీశౌ,
వింధ్యధరాధర భీత్యా మునిమబ్ధిరిపుం సమాపతుశ్శరణమ్.
మధుపా యదుపవనోల్లసదనోకహానాం సుమేషుకృతవాసాః,
అలభంత గాయకత్వం నృత్తేష్వమరేశవారనారీణామ్.
యన్నృప మందిరకోటీ సంఘర్షణ శీర్ణబింబమమృతాంశుమ్,
అద్యాపి ముగ్ధధిషణా నిగదంతి జనాశ్శశాంక మిహజగతి. ౧
సురతాంతే ష్వతితాంతాః కాంతాః కాంతైశ్చ యత్ర సౌధేషు,
అనుదినమమరధునీజల కణశీతలమారుతాన సేవంత. ౧
రమణాన్ రమణీమణ్యః పదముపయాతాన్ తమస్సమేతమపి,
సురతేషు యత్ర దదృశు ర్నిజతనుభాభిస్తటి త్ప్రభాభిరివ. ౧

యస్యాంచ చంద్రశాలా కృతఖేలానాం విలోక్యరమణీనామ్,
సంగీత నటనపాటవ మచిరాదత్యజదహంకృతిం రంభా. ౧౩
నిశియత్ర శయనసదనే భిత్తిషువనితాః ప్రియప్రతిచ్ఛాయాః,
దృష్ట్వా విత్రస్తధియో రంతుం సిద్గంతు మపితతో నైచ్ఛన్. ౧౪
ఆయతవిశిఖాయతనా చాపజ్యావల్లికేవ యా నగరీ.
అనవరత ముగ్రసేనా భిరక్షితా కించమధురేవ. ౧౫

2. రాజవర్ణనమ్.

లీలావతీసమాఖ్యాం సరసీమివ పద్మరాగ రుచిరతరాం,
తామధ్యవాసకోపి క్షితిపాలశ్చందవిక్రమోనామ్నా. ౧౬
నారాయణఇవ జగతాం సంత్రాణ పరాయణోంబువాహఇవ,
సంతాప శమనహేతుః పంచేషురివాతిశోభయా నాంగః. ౧౭
అంగదసంగమమధుర స్సతతం దమ్భోళిపాణి సూనురివ,
మరుదివ సత్పథచారీ శత్రుఘ్నో లక్ష్మణానుజాతఇవ. ౧౮
యక్షాధిపఇవ ధనదస్సర్వజ్ఞ శ్శ్రితరశ్మి మాలీవ,
జిష్ణుర్గంభాహితఇవ కళానిధిర్నిల జలజనాథఇవ. ౧౯
బాలారుణఇవ ధరణీధరమౌళి క్షిప్తపాదలసమానః,
అంభోజ జఠరభూరివ సుమనోగణ సేవితస్సదాసదసి. ౨౦

3. రాజ్ఞీవర్ణనమ్.

రూపేణ రతిసమానా జాయా తస్యాభవన్నరేశస్య,
ఇందుముఖీతి ప్రథితా మాతా శాంత్యాది సుగుణవర్గాణామ్. ౧౧

4. నాయికావర్ణనమ్.

అభవత్తయోశ్చతనుజా దివిజాతాపేక్షణీయలావణ్యా,
రూపావతీతి కథితా సౌవర్ణలతా గతేవ జంగమతామ్. ౧౨
తామపహాయాపగతే బాల్యే రూపావతీం సులలితాంగీమ్,
సంప్రాప్తం తారుణ్యం కుసుమాయుధకేళిసదనమతిమాన్యమ్. ౧౩
మంజీరమంజురణితం లాక్షారసలోహితం తదంఘ్రియుగమ్,
లీలాతిలోలహంస ద్వంద్వయుతాబ్జశ్రియం పుపోష తదా. ౧౪
ప్రత్యగ్ర తనురుహాంచిత జంఘాయుగళం రరాజ లలితాంగ్యాః,
శితవిశిఖ పుంజమంజుళ మనసిజతూణీరయుగ్మమివ తస్యాః. ౧౫
కుసుమేషురాజధానీ నిష్కుటసౌవర్ణ కదళికా స్తంభౌ,
సమపూపుషతాం తోషం కమపి తదూరూ సమీక్షమాణానామ్.
నిర్భయ పదేషు ధాతా న్యక్షిపదంగాని కింతు రోధని మామ్,
నాభి కూపస్యేతి వ్యసనాదిపకృశమభూత్తదవలగ్నమ్. ౧౭

శుశుభే నాభీకూపో మౌక్తిక హారోచ్ఛలద్ద్యుతిచ్ఛురితః,
  సుందర మందరగిరివర కందరఇవ దుగ్ధబిందుభిర్ముగ్ధః. ౨౮
శతధార పాణిభీత్యా గూఢం లీనౌ మహీధరౌ కిన్ను,
  ఇతివ ధియంజనయంతౌ వక్షోజాతౌ విరేజతుస్తస్యాః. ౨౯
భువనత్రయ విజిగీషోర్జ్యావల్యౌ భగవతః ప్రసూనేషోః,
  శుశుభాతే దోర్వల్యౌ తరుణదృగలినాం ప్రమోదదాయిన్యౌ.
శ్రుతియుగ తోషణనిపుణః కంఠనినాదస్తదా సరోజాక్ష్యాః,
  సందష్ట చూతపల్లవ కలకంఠీ దర్పహరణ దక్షోభూత్. ౩౦
బాలార్క బింబపాటల బంధూకస్తబకబంధురధరోఽస్యాః,
  దంతాళి కాంతికాంతః సరసీరుహకేసరాళిరివ రేజే. ౩౧
కర్ణోపరిలసమానం హృతనిజశోభం కువాలయద్వితయమ్,
  జేతుమివ నయనయుగళీ కర్ణాంతికమాశ్రయత్కురంగాక్ష్యాః. ౩౩
ఆననమిదం విజయతాం నిస్తులమితి పంకజాసనో మత్వా,
  ఆనన తులితం తస్యాస్తదా సుధాంశుం కళంకినం చక్రే. ౩౪

5. వసంతవర్ణనమ్.

అభినవ రసాలకిసల చ్యోతన్మధుపాన నిరత కలకంఠః,
  విరహిజన హృదయభూధరశతకోటిః ప్రాదురాస సురభిరథ. ౩౫

నిర్గత్య పవనదళితా చ్ఛిలీముఖా స్సపది కేతకీకుసుమాత్,
కందర్ప కార్ముకాదివ పథికానాముపరిసరయమభిపేతుః. ౩౬

మదకల కోకిలమాలా కూజంతీ విలసతిస్మ చూతవనే,
గాయంతీ కుసుమేషో ర్భువనత్రయ విజయినోయశాంసీవ. ౩౭

మధుభరిత కుసుమశోభిత విటపాగ్రా భూరుహా స్తదా రేజుః,
పానీయచషకహస్తా భృత్యా ఇవ దిక్షు దిక్షు మదనస్య. ౩౮

కుసుమేషు కృతనివాసా ఝుంకారమిషేణ మధులిహామాలిః,
కుసుమేషుకలామతులా ముపాదిశత్పథికనిచయానామ్. ౩౯

సౌధేషు పతిభిరబలాః కాశ్చిద్వ్యహరన్సరస్సు కాశ్చిదపి,
కాశ్చిత్ప్రేషితవత్యో దూతీరతిదూరవర్తినాథేభ్యః. ౪౦

క్వచిదిక్షుధన్వనోహి సుత్యారావాః క్వచిచ్చమణితాని,
క్వచిదపిచ విరహిణీనాం పరిదేవన నిస్వనాశ్చ సమభూవన్. ౪౧

యమునాంభసి ప్రరోహ న్నీలాంభోజ ప్రభాహరే చికురే,
మల్లీసుమం వధూనాం రేజేహి యథేందురింద్ర నీలగిరౌ. ౪౨

మలయజ గంధగ్రాహీ సహ్యసుతాజలజపరిమళాకర్షీ,
చోళీకుచతట మృగమద ధూళీవాహీ వవౌమరుడ్డింభః. ౪౩

విశతిస్మ మదనహృదయం మందంమందం త్రిలోకవిజిగీషా,
సోప్యథబహిః ప్రతస్థే హస్తేనాదాయ కార్ముకప్రేషం. ౪౪

దిశిదిశి రతిపతిచాప జ్యాఘోషో విరహిణాం శుచంజనయన్,
సంశ్రూయతేస్మ మదకల పికగళగళ దారవాపదేశేన. ౪౫

6. ఉద్యానవర్ణనమ్.

అత్రాంతరే కదాచి త్పూర్వ మహీధ్రస్య శిఖరముపయాతి,
తత్రత్య మణిగణద్యుతి సంగాదివరక్తమండలే భానౌ. ౪౬
సార్థవదారామపదం ద్రష్టుంయాతిస్మ నిజగృహారామమ్,
అనుయాతా నిజసఖ్యా నరపతితనుజా ప్రియానసాభిదయా. ౪౭
సాలరసాల తమాల క్రముక ప్రముఖ ద్రుమౌఘసంకీర్ణే,
తత్ర చనరేంద్రతనయా మభివీక్ష్య సఖీ బభాణ గిరమేతామ్. ౪౮
సఖిపశ్యాత్ర హి రాజ సహకార ముపేత్య మాలతీలతికా,
మన్యేత్వమపిచరమణం సముపేత్యైవం విభాసితాసఇతి. ౪౯
ప్రహిణు విలోచనయుగళం భాస్కర కరసంగ విదళితాబ్జసమమ్,
మదకల మధుకరశాబక పరిమర్దిత బాలమల్లికా వల్ల్యామ్. ౫౦
కాంతాధరమివ బింబం కాముకఇవ కామమేషశుకడింభః,
అత్రహిదశతి విలోకయ చాటూక్తి మివాలపన్నిరంకాంచల్. ౫౧
అస్యచ సహకారతరోః పత్రేష్వంతర్హితం నిజంరమణమ్,
అనవేక్ష్యైవ శుచేయ్యం విలపతిసఖిపశ్య మత్తకలకంఠీ. ౫౨

నృత్యతి మయూరమాలా ప్రావృట్కాదంబినీధియా వీక్ష్య,
విటపి ప్రతిబింబావళి మేతామావరణభిత్తి సంక్రాంతాం. ౫౩
మేనే తపస్యతీతి స్థిత్యైక త్రైవ చిరమశోకదళీ,
లబ్ధుం త్వదూరుసామ్యం యస్మాదుపయాతి నైవ జంగమతాం. ౫౪
కింశుక సుమాశయాఽసౌ దూరాద్ధావతి మధుకరస్సరయం,
అధరం పిధేహి సహసా వసనేన చేదియాదసౌ మ్లానిం. ౫౫

7. సరోవర్ణనమ్.

అథనృపతనయా త్వనయా సాకం సఖ్యేక్షితుం సరో యాతా,
అత్ర హి సఖీమవోచద్వాచం మోచారసావలేపహరాం. ౫౬
సఖి హంసశాబకోఽయం ఛన్నామంభోరుహాస్యపత్రేషు,
జననీం చిరమన్వేషయదథ దృష్ట్వైనాం పరమమోద మాధత్తే. ౫౭
అయమనుగచ్ఛన్వరటాం కుపితాం రతికాంతవిశిఖసంవిద్ధః,
ప్రియమిహ హంసో బ్రూతే పశ్య క్రోధం నివారయతుమస్యాః. ౫౮
సఖి కేసరపరివీతం విలసన్మధు మధుపసహిత మంబురుహమ్,
ప్రవిభాతి పరిధివేష్టిత మమృతాకర మిందుబింబ మివసాంకమ్.
ఇహ లక్ష్మణేయ మనిలం రతఖిన్నా సేవతే మలయజాతమ్,
ఇహ చాతి దూరచలితా న్పృథుకాన్పిప కంఠికా సమాహ్వయతి.

8. నానారాజవర్ణనమ్,

అథమనుజాధిపతనుజా మార్తాండే తపతితీవ్రమపరాహ్ణే,
సరసస్తస్యచ రోధసి మంటపికాం కాంచిదుపగతా ససఖీ. ౬౧
తత్రచ కోసల కేకయ వంగ కళింగాదిజనపదేశానామ్,
సంతిస్మ పార్థివానాం ప్రతికృతయస్సంనివేశితాశ్చిత్రే. ౭౨
క ఇమే ధరణీపాలా ఇతితాం పప్రచ్ఛ నృపసుతా స్వసఖీమ్,
ఉపచక్రమే సఖీచ క్రమేణ తేషా ముదంతమభివక్తుమ్. ౬౩
అయమిహ కోసలజనపద నృపతిః ఖ్యాతః ప్రసూనకేతురితి,
శరణైషిణాం శరణ్య స్సఖిసత్త్వవతాం చ రాజతి వరేణ్యః. ౬౪
పదమైంద్రమిహజగత్యాం కేకయ విషయాధిపోయమనుభవతి,
రిపుజన మణిమకుటాభా నీరాజిత పాదపద్మలసమానః. ౬౫
వంగాధిపోయమబలే యం గాయంత్యంగనాస్సు సురలోకే,
భంగకరం దితిజానాం సంగ్రామే వాసవాభియాతీనామ్. ౬౬
త్రిభువన సౌధవిలేపన సుధాయతే యస్య కీర్తిరనఘస్య,
సోయం సరసిజవదనే కళింగనృపతిః పరంతపో నామ్నా. ౬౭
రేవాతరంగపవనోద్ధూతారామేషు యత్ర విహరంతే,
సాకం రమణైరబలా మాళవవిషయస్య తస్య నాథోఽయమ్. ౬౮

తరుణీస్తనాగ్రనైల్యం స్వాభావికమపి వదంతియత్రజనాః,
మృగమద సంగమజాతం నేపాళా నామయం ప్రభుస్తేషామ్. ౧౯
జలజనయ నేత్ర ధరణీరమణీవదనాయతే హి విషయోయః
తస్యతిలకాయతేఖలు కాశ్మీరాఖ్యస్య నరపతీందురసౌ. ౨౦
యాచక తృషితచకోరక పార్వణమృగలాంఛనో నరేంద్రోసౌ,
తుండీర మండలస్యహి మండనభూతో విరాజతేబాలే, ౨౧
అయమపి కుంతలవిషయాధ్యక్షః కందర్ప సఖఇతిఖ్యాతః,
యద్యము మీక్షేతభవే త్తర్హ్వీకృత దర్పకోహి కందర్పః. ౨౨

9. మనోభావ వర్ణనమ్.

వ్యరమత్సఖియదేత్థం నివేద్య తత్రత్యనృపతిచరితాని,
మనుజేశసుతాహృదయం కందర్పసఖస్తదైవ విశతిస్మ. ౨౩

10. మనోభవతాపవర్ణనమ్.

తదనుకరే కోదండం కృత్వా జ్యాయాం శరాంశ్చసంయుజ్య,
ఆకృష్యాకర్ణాంతిక మథతానముచన్మనోభవ స్తస్యామ్. ౨౪
నిహతా కందర్పశరై ర్నిశితైర్నృపజా ప్రియాననామవదత్,
సఖికిం కరోమి మామిహ కోపిజ్వరవేగ ఏవనిర్దహతి. ౨౫

అంధయతి నయనయుగళం జనయతికంపం చ తాపమాతనుతే,
ముష్ణాతి సచసిపటుతా మంగే దౌర్బల్య మపిచపుష్ణాతి. ౭౬
ఆశ్లిష్టకుంతలేశం హృదయంతస్యాః ప్రియానసాజ్ఞాత్వా,
నాయం జ్వరవేగస్సఖి కింతుమనోభూరితిస్మ తాంప్రాహ. ౭౭
సంతాప శమనహేతోః కిమపికురుష్వేతి నృపజయాఽఽజ్ఞప్తా,
కల్పయతిస్మ సఖీసా నళినీదళ తల్పమల్పకాలేన. ౭౮
తత్పేయదాకృశాంగీ తస్మిన్ శేతేస్మ తత్తదైవాసీత్,
దూరీకృతశిశిరత్వ మథోరీకృతభృంగపరిషదంగాఢం. ౭౯
జ్ఞాత్వావివిధోపాయై రపిశమనత్వ నపయాతమథతాపం,
సా వరనాథసుతేమాం గిరమూచే విషమ విశిఖనుద్దిశ్య. ౮౦

11. మదననిందావర్ణనమ్.

దేవసజానే కిమహిత మకరవమహ మద్య తే సురాధీశ,
ప్రహరసితథాపి నిర్ఘృణ హృదయోమాం మర్మఘాతి భిర్విశిఖైః.
నాహంపుమాన్ మనోభవ నైవధనుర్వేద మపిచజానామి,
కించాబలాస్మి భవతా యోద్ధుంనార్హా జితత్రిలోకేన. ౮౧
భవతిమృగయా విహారో నైవైషకదాపి తవహిఝషకేతో,
నమృగీ భవామి యస్మాత్పుచ్ఛవిషాణాది భిర్విహీనాహం. ౮౨

స్త్రీహననం నోచితమితి విషమాయుధ నైవకిన్నుజానాసి?,
స్త్రీహననేన కిలాసీ ద్రఘుకుల నాథస్తుసోపిసకళంకః, ౮౪
త్వయిసతి జితత్రిలోకే కందర్పసఖ స్త్రీలోక విజయిత్వం,
వహతిశ్రియంత్వదీయాం జహారచాతః క్షిపాశుగాం స్తస్మిన్. ౮౫

12. సూర్యాస్తమయవర్ణనమ్.

అథపాశ్చాత్యపయోనిధి సలిలే నిపపాతకమలినీనాథః,
శ్రాంత ఇవ గగనగహనే పర్యటనాదవిరతం మహతః. ౮౬
మదనస్య నిర్ఘృణత్వం శ్రుత్వాక్రుద్ధస్య పార్వతీజానేః,
విస్ఫారిత ఫాలాగ్ని జ్వాలాభిరివారుణాఽభవత్సంధ్యా. ౮౭
తదను నరాధిపతనుజా పదేపదే ప్రస్ఖలత్పదా సదనం,
సా సహసఖ్యా యాతా స్థిత్వాపథి తత్రతత్ర విశ్రాంత్యై. ౮౮

13. చంద్రోదయవర్ణనమ్.

అథజన యన్ముకుళత్వం నళినీనాం ధవళయన్దిశంప్రాచీం,
ప్రస్ఫుటయన్కైరవిణీ ముదజృంభత శీతభాను రంబునిధేః. ౮౯
అయమదహదోషధీశో దగ్ధామపితాం ప్రసూనవిశిఖేన,
అంతర్నిగూఢదహనై ర్బహిరపి పీయూష శీతలైఃకిరణైః. ౯౦
దహతిస్మ తాంనచిత్రం ప్రథితామృతరశ్మి సంజ్ఞకోపిశశీ,
మలినాత్మనాంఖలుగుణా వృద్ధానామపి భవంతివిపరీతాః. ౯౧

14. విరహావస్థావర్ణనమ్.

రూపావతీ విశ్లేషే కథమపిరజనీ మయావిభాతమియం,
హృదయగత కుంతలేశా కృశతరగాత్రీ క్రమేణభవతిస్మ. ౯౨
పాదౌపల్లవమృదులౌ వ్యపగతలాక్షా విలేపజారుణ్యౌ,
ఊరూ నీరసకదళీ స్తంభోపమితౌబభూవతు స్తస్యాః. ౯3
విస్మృతచంచలభావం బాహుద్వితయంచ జాయతేస్మతదా,
వక్త్రమపి చంచలాక్ష్యా మ్లాన మ్లానాంబుజ ప్రభాహారి. ౯౪
ఆకర్ణితనిజతనయావృత్తాంతో మనుజపతిరిదం మేనే
దత్తాదైవేనైకా తనుజా రుక్ తాం చబాధతేహంత!, ౯౫
అత్రాంతరేసఖీసా యాత్వాచ తదంతికం.తనూభాణీత్,
ఆబాధతే సుతాంతే నరుజా క్షితిపాల కింతు విషమేషుః. ౯౬

15. స్వయంవరవర్ణనమ్.

జ్ఞాత్వా నిజతనుజాతాపరిణయనిరతత్వ మథనరాధీశః.
నానాజనపద నిలయా నేకత్రనృపాన్స మేళయామాస. ౯౭
ఘుమఘుమిత మల్లికానుమ మాలామాదాయ సాదరం బాలా,
నృపకుల సేవితమంటప మాగాచ్చతురంతయానమారుహ్య. ౯౮

తత్ర చయదానతాంగీ పదమదధాన్మంటపే తదైవాస్యాం,
న్యపతన్నృప తనయానాం దృశస్సుమేషోశ్చరాఇవేష్వాసాత్. ౯౯
మనుజాధిప తనుజాయాయదర్శయత్సా ప్రియాననా తస్యై. ౧౦౦
ఏకైకశో నరాధిప దనుజాతా న్పంక్తిశోపవిష్టాంస్తాన్
మనసికృత సన్నిధానం చిరాయతం కంతలేశమభివీక్ష్య.
సస్మిత మంబుజనేత్రా వినమ్రవదనా బభూవసా సదసి' ౧౦౧
అథవదనే వినతాంగ్యాః కందర్పసఖస్య కృతపదాదృష్టిః,
అళినీవ నళినగర్భే రేజేమకరందసారభాకృష్టా. ౧౦౨
అథచంచలాయతాక్ష్యాః హస్తాత్కందర్ప సఖగళేగళితా,
సుమమాలికా; తదూసహావ్యాపయాద్రాజ్ఞాంచసగయముత్కంఠా.

16. నాయకవర్ణనమ్.

అథనిష్యర్ణ్ప్రపుత్రే శిబికామధిరోప్య తావుభావిశిఖామ్,
నిర్వర్ణ్య తత్ర చేత్థం కందర్ప సఖంస్మవర్ణయంతిజనాః. ౧౦౪
ఆరక్తనఖగభాభిర్గాతదుకూలపరిభాభిగపియుక్తౌ,
పాదావస్యతురాజ్ఞశ్చైవతారుణ్యపంకజాతనీకాశౌ. ౧౦౫
ఊరూచరాజ్యలక్ష్మీ సింహాసనతాము పాగతావస్య,
సుమశరవిజయపతాకాలంబనదండౌ భృశంవిరాజేతే. ౧౦౬

కర్ణాంత దేశచుంబి జ్యాఘాత వ్రణగణాంకితం సతతమ్,
కేళీసదనం బాహుద్వితయం వీరశ్రియో భవత్యస్య. ౧౦౭
హారాపగాంబుకణికానిభమౌక్తిక మాలికోల్లసద్వక్షః,
శ్వేతాంభోరుహపటలీ సముపేతసరః ప్రభాం ప్రవుష్ణాతి. ౧౦౮
యదిచ కువాలయయుగళీ జలజాతోపరి కృతస్థితి ర్విభవేత్,
ఉపమీయేతాస్యముఖం తేనాతివిపుల విలోచనద్వంద్వం. ౧౦౯

17. ఉద్వాహవర్ణనమ్.

వైవాహిక మథవిధివన్నిర్వర్తయతిస్మ కర్మ నరపాలః,
ప్రథమేహ్ని తదనునిఖిలాన్సారాధయితుం సమారేభే. ౧౧౦
స్వోచితపదేషు భూపా భూసురవర్యాశ్చ పఙ్క్తిశ స్తదను,
సముపావిశన్ననుష్ఠిత నిత్యానుష్ఠేయ కర్మాణః. ౧౧౧
ప్రస్ఫుట శిరీషకుట్మల మృదులాని తదాతివిపులాని,
సాగ్రాణినూతనానిచ గోష్ఠింకదళీ దళానినీతాని. ౧౧౨
అధరీకృతామృతరసా న్యతిమధుమాధుర్యకానిచ ఫలాని,
మృద్వీక గర్వహంతౄ ణ్యథతత్ర తైస్సమర్పితానిజనైః. ౧౧౩
శరదంబుదరజతాచల పరిపూర్ణ సుధాకరాది సచ్ఛాయః,
నాత్యుష్ణ మపిశదానీం పరివేషిత మోదనంచ పరిపక్వం. ౧౧౪

దేవానామివ తటినీ శరదంబుద జాలమధ్యతో ధరణీం,
ఘృతధారా సమని చంద్రాజతకలశాదథాదసంగళితా. ౧౧౫
సంతప్త కనకవర్ణం సూపం సూదాస్తదాతి మధురంచ,
కూశ్మాండ కదళికాది వ్యంజనవజాలం సమర్పయంతిస్మ. ౧౧౬
పృథులాని వర్తులానిచ నిజవక్షోజాతవత్సరోజముఖీ,
ఆదాయ లడ్డుకాన్యథ కాచిత్పరివేషణాయ చారేభే. ౧౧౭
వివిధానిచభక్ష్యాణ్యపి మోదక ముఖ్యాని మోదజనకాని,
కాందవిక హస్తయుక్తా న్యస్వాద్యం తాథభోక్తృభిస్తత్ర. ౧౧౮
హింమవాలుకాఽవదాహక కాశ్మీరజ వాసవాసనాథంచ,
పాటల సుమపాటలితం శిశిరం సలిలంచదీయతేస్మతదా. ౧౧౯
ప్రాదీయతే నిర్మథితం దధిశజ్జంబీరఫలరసోపేతం,
వినిపీయ యజ్జనౌఘ స్త్రిదశాహారం తృణీచకారతదా. ౧౨౦
తదనుక్షాళితహస్తా స్తాంబూలీ చర్వణం చ విరచయ్య,
సముపాలభంతసర్వే గానశ్రవణాదమందమానందం. ౧౨౧
అవిశిష్టేషుచ దివసే ష్వేవంసనగాధిపో ద్విజాతాదీన్,
అప్రీణయత్సుతాయాః పరిపూర్తయశిష్ట పరిణయంచాపి. ౧౨౨

18. గురుజనాభివన్దన వర్ణనమ్.

అనుగృహ్య సుతాం ప్రణతాం సముదైరయ దేవమథచ జనకస్తాం,
వసుతే విముఖీభూయాః యదివిప్రకృతాపి భర్తృగయిభూయాః.

సంతాడితో౽పిమాత్రా తామేవయథా పునః ప్రయాతిశిశుః,
త్వమపిచ తథైవబాలే ప్రియే ప్రవర్తస్వ నయది నింద్యాస్యాః. ౧౨౪
రూపావతీ మథైతాం జననీ చాలింగ్యగిరమిమామవదత్,
ఏతద్ధి విదాంకుర్వం త్వయివత్సే నీతిజ్ఞో౽విదా జగతి. ౧౨౫
ఆరచయింతి పరేషా మపకృతి మిహయేతు కారణేనవినా,
నిధనం విందంత్యచిరా త్తఇమే దృష్ట్వా పిపీలికేవాన్యాన్. ౧౨౬
ధనమిహ లోకే లభతే తులనాంతు యశో౽ధనేన నకదాపి,
క్షయమయతి తత్రపూర్వం క్రమశో హ్యపరఃతువృద్ధిమేవతరాం.
జానాత్యుత్తమనారీ నైవభిదాం భర్తురపిచ దైవస్య,
పరపూరుష వదనేష్వపి నకదాపిదృశో వినిక్షిపత్యేవ. ౧౨౮

19. భర్తృగృహప్రస్థాన వర్ణనమ్.

<u>అథకుంతల జననాథో</u> పురీంప్రతస్థే నిజాం స లలితాభిఖ్యాం,
తమను ప్రయయౌ బాలా సమనుజ్ఞాతా ప్రసూజయితృభ్యాం. ౧౨౯
వివిధ కథాకథనేనా ప్రీణయదేనాం సభూపతిర్మార్గే,
లలితా మథతాం నగరీం నిజబాహు బలేనపాలితాం సమగాత్. ౧30
తత్రాన్వభూన్నతాంగీ త్రిదశైరపి లోభనీయ శర్మాణి,
జనయంతీ ముదమనిశం సుధురమధుస్యంది భాషితైర్భర్తుః. ౧3౧

జయతు ముగవైరిరనిశం జయతు చ రూపావతీ యశో జగతి,
జయతుపశికతనుజాన్వయ జనుషో వాణీచ కృష్ణకృతినోఽస్య. ౧౩౨

ఇతి రూపావతీ సమాప్తా.

చెన్నపురి: శ్రీ 'రామ' ప్రెస్సున ముద్రితము—